

Łódź, 28.11.2022

Podstawowe dane osobowe recenzenta:

prof. Barbara Ostrowska

Dziedzina: **sztuki muzyczne**

Dyscyplina artystyczna: **rytmika i taniec**

Uczelnia i wydział:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi,

Wydział Twórczości, Interpretacji, Edukacji i Produkcji Muzycznej

Adresy do korespondencji:

e-mail służbowy: **Barbara.ostrowska@amuz.lodz.pl**

e-mail prywatny: **barbaraostrowska@interia.pl**

tel. 42 6509718, kom. 501028010

**Ocena dorobku artystycznego i dydaktycznego oraz dzieła artystycznego
doktora Michaiła Zubkowa
w związku z postępowaniem o nadanie jemu
stopnia doktora habilitowanego sztuki**

Zleceniodawca opinii

Opinia sporządzona na zlecenie Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina – pismo z dnia 20 września 2022 roku. Zlecenie zostało podjęte w związku z decyzją Rady Doskonałości Naukowej, działającej na podstawie art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r. poz. 574), która na posiedzeniu w dniu 27 czerwca 2022 r. dokonała wyznaczenia mojej osoby do części składu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Michaiłowi Zubkowowi w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki muzyczne wszczętym w dniu 28 stycznia 2022 roku.

Do nadesłanego mi przez dr. hab. Andrzeja Morawca – sekretarza komisji habilitacyjnej wyznaczonego przez Radę Dyscypliny Artystycznej UMFC, Uniwersytetu wskazanego przez wnioskodawcę do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, pisma sygnowanego datą 10.10.2022 z prośbą o ocenę osiągnięć artystycznych oraz sporządzenie recenzji w postępowaniu habilitacyjnym dra Michaiła Zubkowa i udział w pracach przedmiotowej komisji habilitacyjnej w trybie przewidzianym w Ustawie z dnia 20.07.2018 r. (Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) została w dniu 12.10.2022 r. dołączona wymagana dokumentacja:

1. Pisma przewodnie
2. Dane wnioskodawcy
3. Autoreferat
4. Wykaz osiągnięć
5. Materiały dokumentujące działalność Michaiła Zubkowa – m. in. kopie recenzji, programów, ulotek, afiszy
6. Nagranie dzieła artystycznego – spektaklu *Exodus*, oraz nagrania przedstawień: *Folk Salution* i *Tańce chasydzkie*

Podstawowe dane o Habilitancie

Doktor Michaił Zubkow urodził się 10 marca 1962 roku w miejscowości Ufa (Rosja). W roku 1980 ukończył Państwową Szkołę Baletową w Perm (Rosja) i otrzymał dyplom *Artysta Sztuki Baletowej*.

W latach 2004 – 2009 studiował w Uniwersytecie Muzycznym im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Studia zakończył obroną pracy magisterskiej *Pozytywne i negatywne cechy zawodu tancerza w opinii wybranej grupy artystów baletu*, w której na podstawie przeprowadzonych badań w różnych środowiskach tanecznych oraz wieloletnich własnych doświadczeń opracował portret psychologiczny zawodowego tancerza, wskazując wady i zalety tej profesji.

Na tej samej uczelni w roku 2013 ukończył studia podyplomowe z Teorii Tańca. W pracy *Post modern Dance – sztuka eksperymentu* analizował próby zerwania z tradycją na rzecz nowych rozwiązań scenicznych – ruchowych i choreograficznych, po czym udowodnił tezę ponadczasowości tradycji, która jest fundamentem każdego nowego eksperymentu.

W roku 2019 Michaił Zubkow obronił doktorat. Stopień doktora sztuki, w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, nadany uchwałą Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca UMFC w Warszawie uzyskał na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej *Zasady techniki modern dance w kształceniu zawodowych tancerzy. Wybrane zagadnienia*, oraz po złożeniu wymaganych egzaminów. Dziełem artystycznym rozprawy był spektakl *Suita w starym stylu* (muz. Alfreda Schnittke) w wykonaniu uczniów Łódzkiej Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Feliksa Parnella, wystawiony na scenie Teatru Wielkiego w Łodzi.

Ocena autoreferatu

W autoreferacie dr M. Zubkow opisuje w sposób szczegółowy i chronologiczny swoją drogę artystyczną i dydaktyczną, której zwieńczeniem jest dzieło artystyczne „Exodus” przedstawione do recenzji. Skupia się na tych projektach, które w znaczący sposób wpłynęły na kształtowanie się jego osobowości artystycznej. Uzupełnia je pogłębioną refleksją tego, co buduje świadomość dramaturgiczną wizji scenicznej. Mówi o inspiracjach twórczych, które w dużej mierze decydują, że dzieło posiada indywidualne cechy charakterystyczne dla danego twórcy, czym wyróżnia się spośród wielu prac. Odwołuje się do ważnych momentów w swoim życiu. Akcentuje, że synkretyzm kulturowy, wynikający z jego biografii wyznacza jego drogę twórczą, cyt. *Jestem przekonany iż mój niebagatelny życiorys – człowieka wielu adresów, dwóch obywatelstw, zakorzenionego w więcej niż jednej kulturze – pozwolił mi w sposób szczególny korzystać z tradycji różnych krajów i asymilować elementy ich kultur do mojej twórczości. Przesądziło to o różnorodnym i nietypowym bogactwie środków artystycznych i ich ekspresji w moich choreografiach. Tradycja i współczesność, taniec klasyczny i współczesny, muzyka klasyczna (ludowa) i elektroniczna, spektakle grane na żywo i te nagrywane – wszystkie te pozorne kontrasty i dychotomiczne podziały ulegają dla mnie zatarciu i stanowią jedną przestrzeń tworzenia sztuki.*

Opis dzieła artystycznego przedstawiony w autoreferacie – filmowej wersji spektaklu „Exodus”, jest jasny i klarowny. Habilitant ukazuje czytelnikowi nie tylko swoją wizję choreograficzną, ale mówi również o źródłach inspiracji i całej drodze twórczej poprzedzającej i doprowadzającej do ostatecznego kształtu dzieła.

Autoreferat dra M. Zubkova oceniam bardzo pozytywnie. Znajdujemy w nim informacje dotyczące jego działalności artystycznej i pedagogicznej na przestrzeni 42 lat, oraz bardzo osobiste

wypowiedzi, określające jego estetyczne założenia twórcze – jego artystyczne credo. Z lektury całości autoreferatu wyłania się obraz Habilitanta jako osoby bardzo zaangażowanej w pracę nad sobą, osoby wciąż rozwijającej się zarówno artystycznie, jak i na polu dydaktyki, poszukującej wciąż nowych wyzwań artystycznych.

Ocena dorobku artystycznego i pedagogicznego

Dokonania artystyczne Michaiła Zubkowa są związane z wieloma zespołami, w których tańczył, tworzył choreografie, reżyserował, ale też spełniał się jako pedagog. Mam świadomość, że rolą niniejszej recenzji jest ustosunkowanie się i ocena dokonań Habilitanta po otrzymaniu tytułu doktora, niemniej w tym wypadku, rzetelne przedstawienie kandydata wymaga cofnięcia się do przeszłości – w niej tkwią korzenie artystycznej działalności Michaiła Zubkowa, której jakości nie sposób podważyć. Sam kandydat w pierwszym akapicie autoreferatu pisze: *Kiedy zastanawiam się nad swoim artystycznym życiem, zawsze na myśl przychodzi mi metafora drogi i etos Homo Viator. Odkąd sięgam pamięcią, jestem w nieustannej podróży, by nie rzec tułaczce. [...] To jednak również i przede wszystkim wędrówka w sensie metaforycznym, po meandrach własnego umysłu obserwującego tak różnorodny, ciągle zmieniający się świat człowieka będącego w nieustannej DRODZE.* Podkreśla, że zapuścił swoje korzenie w więcej niż jednej kulturze i stara się tworzyć w duchu nowoczesnego świata, mając jednak świadomość, że bez tradycji nie byłby on w ogóle możliwy.

Dr M. Zubkow ma w swoim dorobku kilkadziesiąt ról tanecznych, kilkadziesiąt choreografii, prowadził warsztaty tańca klasycznego, współczesnego i żydowskiego w całej Europie, współpracował z wieloma zespołami i szkołami artystycznymi w kraju i za granicą (Niemcy, Włochy, Francja, Litwa, Słowacja, Norwegia, i in.) Jako tancerz współdziałał z wieloma choreografami i reżyserami m. in. z Przemysławem Śliwą, Markiem Weiss-Grzebińskim, Zbigniewem Czeskim, Zofią Rudnicką, Markiem Zajązkowskim, Krzysztofem Nazarem, Jackiem Drozdowskim, Markiem Różyckim, Romaną Agnel, Leszkiem Rembowskiem, Rafałem Zapałą; współpracował jako choreograf z takimi wybitnymi artystami, jak Wojciech Kilar, Goran Bregović, Krzysztof Jasiński. Na podstawie własnych doświadczeń w długoletniej pracy recenzenta z całą odpowiedzialnością stwierdzam, że dorobek artystyczny Michaiła Zubkowa w chwili przystąpienia do obrony pracy doktorskiej był dorobkiem, który przewyższał w wielu przypadkach dorobek osób przystępujących i otrzymujących tytuł doktora habilitowanego. To kolejny powód zobowiązujący mnie do przedłożenia i uwzględnienia w recenzji całej drogi twórczej Kandydata.

Kariere tancerza dr Michaił Zubkow rozpoczął w 1980 roku w Teatrze Opery i Baletu w Niżnim Nowgorodzie (Rosja), następnie w latach 1985 – 1992 kontynuował w Wilnie w Litewskiej Operze Narodowej i w Zespole folklorystycznym „Fajerleh”, gdzie miały miejsce jego pierwsze próby choreograficzne.

W roku 1992 został zaproszony na stanowisko solisty baletu w Operze Krakowskiej, gdzie był również pedagogiem baletu w sezonie artystycznym 1992/1993 oraz choreografem. Jako tancerz występował w takich przedstawieniach jak m. in. *Carmen, Cienie wielkiego miasta, Misterium polskie, Skrzypek na dachu, Faust, Wiedeńska krew, Preludia, Pięć wizji, Suita orkiestrowa, Czarna maska, Tajemnice baletowe, Akademia Pani Teci, Piotruś i wilk, Tancrede.* Jako choreograf z powodzeniem zadebiutował w Operze Krakowskiej na scenie Teatru im. Juliusza Słowackiego w 1993 r. choreografią do musicalu *Skrzypek na dachu* z muzyką Jerry'ego Bock'a w reżyserii Marka Weiss-Grzebińskiego. Recenzenci chwalili jego pracę podkreślając pomysłowość, skromne środki ale czyste w wyrazie, utrafiłone w stylu, adekwatne do muzyki i zreżymowane w tok akcji. Niewątpliwie

udany debiut choreograficzny stał się motorem do podejmowania dalszych wyzwań artystycznych na tym polu.

Od września 2002 roku Michał Zubkow podjął pracę w Zespole Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny jako pedagog baletu i choreograf. Od tego momentu środek ciężkości aktywności zawodowej Habilitanta przesunął się w sposób naturalny na działalność choreograficzną i pedagogiczną. We wrześniu 2019 r. został kierownikiem baletu w Zespole Pieśni i Tańca „Śląsk”.

Pierwszą choreografią jego autorstwa zrealizowaną z Zespołem „Śląsk” był układ do walca Wojciecha Kilara z filmu *Trędownata*, przygotowany z okazji benefisu kompozytora w teatrze STU w Krakowie. Kolejne prace Habilitanta to: autorski spektakl *Wróżby* do muzyki Stanisława Moniuszki, do którego oprócz choreografii Michał Zubkow napisał także libretto (2003); choreografia do widowiska *Goran Bregovic i Zespół Śląsk* (2008); choreografie realizowane w ramach projektu „Polsko-Norweskie ludowe inspiracje taneczne” zakończonych w Norwegii wspólnymi koncertami Zespołu „Śląsk” i Zespołu Strilaringen; projekt *Soft Power* w ramach IV edycji festiwalu Unsound objęty Programem Niepodległa na lata 2017 – 2022 (2016); spektakl *Exodus* do muzyki Wojciecha Kilara, również projekt w ramach Programu Niepodległa na lata 2017-2022 (2019); *Tańce Chasydzkie* (2021); projekt *Folk Solution*, którego był choreografem i reżyserem (2021).

Pracując w Operze Krakowskiej, jak i następnie w Zespole Pieśni i Tańca „Śląsk” Michał Zubkow podejmował równocześnie wiele innych wyzwań artystycznych. W latach 1993-95 przygotował układy taneczne dla programów TVP Kraków - *Gale Galicyjskie* w reżyserii Krzysztofa Jasińskiego; w 1995 roku założył zespół baletowy „Oranim Dance Group”, dla którego opracował choreografie do spektakli, które tworzyły repertuar zespołu m. innymi: *Miniatury tańców żydowskich* (muzyka ludowa), *Only Jokes* (muz. Johann Strauss), *Wesele Żydowskie* (muz. Leonard Bernstein), *Ciemna strona lustra* (muz. Vidmantas Bartulis), *Moja Chopiniana* (muz. Fryderyk Chopin), *Przy stole* (kolaż muzyczny); w roku 2000 rozpoczął współpracę z cieszącym się uznaniem w kraju i za granicą krakowskim Baletem Dworskim „Cracovia Danza” – jako tancerz występował w choreografiach Romany Angel m. innymi w spektaklach *Tancrede* (muz. Andre Campr) i *Kantata o kawie* (muz. Jan Sebastian Bach), jako choreograf stworzył trzy autorskie prace, które wykonał zespół: *Pas de trois* i *For You* (muz. George Gershwin), oraz był jednym z trzech choreografów spektaklu *Trzy Nastroje*; do programu edukacyjnego Filharmonii Narodowej w Warszawie „Roztańczona Europa” przygotował choreografie na motywach tańców rosyjskich i ukraińskich; był współautorem choreografii do spektaklu *Barwy Polski wg Karola Szymanowskiego*; autorem choreografii *Noc Świętojańska*; w ramach projektu Mecenat Małopolski – Kultura bez granic, realizowanego przez Towarzystwo Wspierania i Rozwoju Sztuki Baletowej „L’ Art de la Dance” zrealizował autorski spektakl *Listy George Sand* do muzyki Fryderyka Chopina, Karola Szymanowskiego i Erika Satie’go; w 2013 r. na rynku w Olsztynie zaprezentował widowisko muzyczno-baletowe *Carmina Burana* w wykonaniu Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Częstochowskiej, uczniów Społecznej Szkoły Baletowej w Częstochowie oraz tancerzy Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”; z tą samą szkołą i orkiestrą w Filharmonii Częstochowskiej zrealizował przedstawienie *Dziadek do orzechów*; z uczniami Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Feliksa Parnella w Łodzi zrealizował spektakl *Suita w starym stylu*; był autorem widowiska *Soft Power* (2017).

Po otrzymaniu stopnia doktora M. Zubkow jako choreograf brał udział w realizowanym w Krakowie projekcie „Zatańcz z nami” (2019); był autorem spektaklu *Exodus* do muzyki Wojciecha

Kilara, który doczekał się trzech odsłon – dwu teatralnych w roku 2019 i 2020 oraz wersji filmowej; w 2020 r. był współautorem choreografii w spektaklu *Idą Powstańcy* – widowiska muzyczno - tanecznego z okazji setnej rocznicy II Powstania Śląskiego, emitowanego na antenie TVS i TVP - Kultura; w 2021 r. stworzył choreografię do Seansu performatywnego *Biedni Polacy patrzą na getto* w reżyserii Jerzego Zonia; w tym samym roku miała miejsce premiera *Tańców Chasydzkich* oraz projektu *Folk Solution*; w 2022 r. zrealizował spektakl *Exodus* w ramach polsko – norweskiego projektu „Muzyczne re-transmisje” w Trondheim Symphony & Orchestra w Norwegii.

Nie miałam okazji obejrzenia spektakli choreograficznych dra Michaiła Zubkova – oprócz trzech nadesłanych w dokumentacji, do których ustosunkowuję się w kolejnych akapitach – prześledziłam więc dostępne opinie i recenzje prasowe i nie natknęłam się na treści negatywne. Wszystkie zawierają bardzo wysokie oceny jego pracy choreograficznej i pedagogicznej. Podkreślają indywidualny styl artysty, znakomite wykonawstwo prowadzonych przez niego zespołów.

Potwierdzeniem tych opinii są liczne występy na scenach w Polsce i za granicą m. in. we Francji, Włoszech, Słowacji, Litwie oraz otrzymane nagrody. Założony i prowadzony przez Habilitanta zespół „Oranim Dance Group” został laureatem trzech pierwszych miejsc w kilku kategoriach tańca podczas festiwalu „Music World Fivizzano 2000” we Włoszech, a Habilitant rok później otrzymał nagrodę jury „Za najlepszą choreografię festiwalu Music World”; w 2011 r. za choreografię *Lullaby* do tradycyjnej muzyki żydowskiej dr M. Zubkow otrzymał II Nagrodę w konkursie „Le Printemps de la Dance” w Bordeaux we Francji; w 2002 r. zespół „Oranim Dance Group” przedstawił fragmenty swoich spektakli w Instytucie Polskim w Paryżu; w 2005 r. dr M. Zubkow reprezentujący Polskę został finalistą X Międzynarodowego Konkursu Artystów Baletu i Choreografów w Moskwie; w 2010 r. spektakl *Listy George Sand* był wystawiony w Lyonie (Francja), a rok później prezentowany na XX Krakowskich Spotkaniach Baletowych w Nowohuckim Centrum Kultury oraz w ramach Krakowskiej Nocy Teatrów; w 2012 r. fragment spektaklu *Sarabanda* do muzyki G. F. Haendla reprezentował Polskę na V Międzynarodowym Konkursie Sztuki Choreograficznej im. Sergiusza Diagilewa w Łodzi; w 2014 r. w ramach projektu „Polsko-Norweskie ludowe inspiracje taneczne” miały miejsce wspólne koncerty Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” i Zespołu Strilaringen w Norwegii i w Polsce; w 2017 r. spektakl *Soft Power* był wystawiony w londyńskim Barbican Center, a w 2019 r. miał swoją prezentację na festiwalu Solidarity of Arts w Gdańsku i w Knokdown Center, w ramach Nowojorskiej odsłony festiwalu Unsound; w 2020 r. filmowa wersja spektaklu *Exodus* czterokrotnie prezentowana była w Japonii - w Muzeum Port of Humanity Tsuruga, w Theater Xcai w Tokio, w Cultural Creation Hall w Osace oraz w Bibliotece Miejskiej w Setouchi; w 2022 r. spektakl *Exodus* wystawiony był w ramach polsko – norweskiego projektu „Muzyczne re-transmisje” w Trondheim Symphony & Orchestra; spektakle *Idą Powstańcy* i *Exodus* transmitowane były na kanale TVP Kultura.

Jako pedagog dr M. Zubkow spełniał się w Zespole Pieśni i Tańca „Śląsk”, w założonym przez siebie zespole baletowym „Oranim Dance Group”, współpracując ze szkołami baletowymi w Łodzi, Częstochowie, Bytomiu, prowadząc liczne warsztaty tańca klasycznego, współczesnego i ludowego na terenie Polski i niemal całej Europy. W roku akademickim 2009/2010 pracował jako pedagog tańca klasycznego i współczesnego i choreograf w Szkole Tańca „Spazio Nu” w Pontederze we Włoszech. W roku 2006 z jego inicjatywy w siedzibie Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” w Koszęcinie, została zorganizowana Międzynarodowa Letnia Szkoła Tańca Współczesnego według jego autorskich założeń programowych. Był w niej dyrektorem artystycznym oraz pedagogiem tańca klasycznego, współczesnego i choreografem. Warsztaty w ramach tego projektu odbywały się co roku w lipcu.

Zainteresowanie było ogromne, co świadczy o randze Szkoły. W ciągu 15 lat istnienia Międzynarodowej Letniej Szkoły Tańca Współczesnego uczestniczyło w warsztatach 1220 tancerzy, a zajęcia prowadziło 55 wybitnych pedagogów z Polski i z zagranicy.

Dr M. Zubkow jest artystą znanym i cenionym w środowisku tanecznym, dlatego od 2013 r. zapraszany jest do grona jurorów oceniających przeglądy i konkursy taneczne. Uczestniczył jako juror w IX Międzynarodowym Konkursie Choreograficznym Uczniów Szkół Baletowych w Bytomiu; dwukrotnie wchodził w skład jury Ogólnopolskiego Festiwalu Polskich Tańców Narodowych dla Uczniów Ogólnokształcących Szkół Baletowych, który odbywał się w Koszęcinie w siedzibie Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”; dwukrotnie jurorował podczas International Dance Competition „Dance Revolution” na Litwie; w 2020 roku jako juror brał udział w III Ogólnopolskim Konkursie Młodych Choreografów w siedzibie Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” w Koszęcinie; w 2021 r. jurorował na Festiwalu Tańca „Power Dance” w Pałacu Młodzieży w Katowicach; a w 2022 r. w XXII Ogólnopolskim Konkursie Tańca im. Wojciecha Wiesiołowskiego w Gdańsku.

Ocena dzieła artystycznego

Doktor M. Zubkow wraz z dokumentacją przewodową przedstawił do oceny filmową wersję przedstawienia *Exodus* do muzyki Wojciecha Kilara w wykonaniu artystów baletu Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”. Dzieło to wskazane zostało przez Habilitanta jako osiągnięcie artystyczne w postępowaniu habilitacyjnym. To trzecia odsłona tego dzieła. Pierwsza odsłona miała miejsce 27 kwietnia 2019 roku w Bytomskim Centrum Kultury. Projekt zrealizowany był w ramach Programu Niepodległa na lata 2017-2022, którego częścią był międzynarodowy program kulturalny POLSKA 100, koordynowany przez Instytut Adama Mickiewicza. Autor choreografii podkreśla w autoreferacie, że punktem wyjścia do konstrukcji świata przedstawianego na scenie była dla niego myśl o podróży, jako o idei podlegającej różnorodnemu metaforyzowaniu, cyt. *Wychodząc od muzyki Wojciecha Kilara i zawartych w niej emocji, ale także odczytując wyraźne wektory interpretacyjne kompozytora (np. odniesienia, nie tylko w tytule, do biblijnej Księgi Wyjścia), postanowiłem skonstruować świat, którego ideą naczelną, porządkującą go, byłaby ludzka podróż przez życie, ukazana w różnorodny ruchowo, dynamiczny obrazowo, niejednoznaczny sposób. Mój spektakl „Exodus” to próba uchwycenia i ukazania zjawiska, w którym każdy człowiek będący uczestnikiem masowej podróży, jest jednocześnie wystawiany na indywidualną próbę. Ta próba obnaża najgłębiej ukryte tajniki osobowości człowieka, zmusza do podejmowania własnych wyborów. Wciągnięty w wir masowego przekazu, idąc w tłumie, każdy jest zdany sam na siebie – ostateczne i najważniejsze decyzje podejmuje według swoich zasad, kierując się własną intuicją, emocjami, czy rozsądkiem. Tak oto, zawsze samodzielnie, odbywa się wędrówka po zakamarkach duszy, celem której jest znalezienie swojego miejsca pośród innych podróżników Wszechświata.*

Druga odsłona spektaklu *Exodus* miała miejsce w listopadzie 2020 roku. Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” brał udział w projekcie pod nazwą: „Taniec natchniony – od folkloru do współczesności – prezentacja spektaklu baletowego „Exodus”, jako nowatorskiego podejścia do promocji kultury polskiej”. Wznawiając spektakl autor rozwinął temat podróży podjęty w pierwszej realizacji, nawiązując do akcji przeprowadzonej przez rząd Japonii i Japoński Czerwony Krzyż w latach 1920-1922, w której uratowano 760 polskich sierot z ogarniętej wojną domową Syberii, oraz do odważnych zachowań japońskiego konsula na Litwie Chiune Sugihara, który w 1940 r. ratował Żydów - głównie pochodzących z Polski, wydając im wizy.

Pandemia uniemożliwiła prezentację spektaklu „na żywo” i powstał pomysł realizacji wersji filmowej – trzeciej odsłony przedstawienia *Exodus* i właśnie ta wersja została dołączona do dokumentacji jako reprezentatywne dzieło Habilitanta.

Sfilmowane dzieło dra M. Zubkova wpisuje się w sztukę przejmującą na siebie wołanie o transcendencję w świecie, w którym humanizm wyłączny, rozpowszechniony wraz z konsumeryzmem, stał się światopoglądem jawnie lub *implicite* przyjmowanym w rozwiniętych demokracjach Zachodu.

Film, jak trafnie precyzuje recenzentka pani Fumi Cadet (recenzja zamieszczona w styczniu 2021 r. w „Miesięcznym Informatorze Krytycznym Theater X” po emisji spektaklu *Exodus* w Theater X w Tokio), cyt.: *[...] ukazuje drogę człowieczego życia zmierzającego ku przyszłości, z narodową niezależnością i dumą, ze świadomością historii, którą odlicza czas. [...] Czas, który nie może wszystkiego rozwiązać, przekształca pamięć, zabliznia rany i kieruje ludzi ku jutru, podobnie jak cichy powiew wiatru ku pustyni.*

Dzieło przepojone jest symboliką. Symbole ukryte są w ruchu, dźwięku i scenografii, np.: miarowo przesypywany piasek z naczynia do skrzyni, wydający cichy dźwięk na tle szumu wiatru – symbol upływającego czasu, historii; twarze mężczyzn w oknie ukazane w dużym zbliżeniu, ich wyraz oczu bez dodatkowej mimiki – symbol egzystencji ludzi; skrzynia, walizka, torebka – symbol podróży; tło – narzędzie pamięci; otwarta przestrzeń, pustynia – symbol nadziei; przestrzeń zamknięta – symbol rozpaczki; zmiany krajobrazu – nieuchwytność czasu, który tylko można odczuć; kontrasty kierunku, tempa i rytmu ruchu między zespołem a solistką – samotność w tłumie; tory kolejowe – pamięć Obozu Koncentracyjnego Auschwitz.

W moim odczuciu, pierwszą i najmocniejszą inspiracją dla Habilitanta była muzyka – poemat wokально-symfoniczny na chór i orkiestrę *Exodus* Wojciecha Kilara, który warunkuje przebieg całego przedstawienia. Dyscyplina formalna - forma crescendowa oparta na jednym obsesyjnie powtarzanym temacie, siła i dynamizm kompozycji są głównymi wyznacznikami powstałej choreografii. Ruch pozostaje w kontrapunkcie syntezy z muzyką, koresponduje z jej prostotą stylu i rezygnacją z dziwnego języka muzycznego na rzecz repetytywności. Autor choreografii wykorzystał proste, ale bardzo ciekawe, jednolite stylistycznie narzędzia ruchowe nawiązujące do ruchu współczesnego połączonego z technikami modern. Zgodnie z narastającą dynamiką w muzyce konsekwentnie narasta dynamika plastycznych, płynnych i ekspresyjnych zarazem rozwiązań ruchowych, dynamika „grającego” obrazu ruchowego. Taki efekt osiąga autor choreografii między innymi przez wariacyjne zmiany sekwencji ruchowych w obrębie kinesfery i przestrzeni w partiach solistycznych, duetach i większych grupach, ciekawe partnerowanie, zastosowanie kanonu ruchowego. Perfekcjonizm dra M. Zubkova uwidacznia się w dbaniu o detale. Wszystkie elementy dzieła są przemyślane i dopracowane w najdrobniejszych szczegółach: ruch – czysty, plastyczny, jakby trochę surowy; proste stroje - zwiewne, korespondujące z muzyką i ruchem, przedłużające i dopełniające ruch; fryzury, makijaż – uwydatniające wyraz oczu postaci; scenografia, światło – podkreślające zatrzymania w czasie, przemijanie, podążanie. Artyści perfekcyjnie uwidaczniają w ruchu wszystkie niuanse nastrojów kryjące się w zamyśle choreografa i w warstwie estetycznej muzyki, co świadczy o umiejętnym przeprowadzeniu przez Habilitanta całego procesu twórczego. Znakomicie też uchwycił przekaz autora choreografii kamerzysta. Kamera prowadzi widza, ukierunkowuje jego wyobraźnię i pomaga w zrozumieniu przesłania dzieła.

Filmowa wersja spektaklu *Exodus* zakwalifikowana została do finałowych pokazów na festiwalach: Loud Soul Music Festival (Serbia), Theater Live Online® Film Festival (USA), Film Fest by

Rogue Dancer (USA), Experimental, Dance & Music Film Festival (Kanada), Idaho Screendance Festival (USA), Dancentric Film Festival "DFE" (USA).

W dokumentacji Habilitant, oprócz nagrania dzieła artystycznego *Exodus* przedstawionego do oceny, dołączył jeszcze dwa nagrania: *Folk Solution* i *Tańce chasydzkie*.

Widowisko muzyczno-taneczne *Folk Solution* w reżyserii i choreografii dra M. Zubkova, wykonywane przez tancerzy Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”, zaprezentowane zostało podczas Festiwalu Tauron Nowa Muzyka 30 lipca 2021 roku. Aleksandra Kozowicz w recenzji zamieszczonej w Gazecie Wyborczej napisała, cyt.: *Folk Solution to projekt skrojony właściwie na podbój list przebojów. Gatunek? Etnodesign zwichrowany, muzycznie przetrącony, za to bardzo chwytliwy, zwłaszcza na drugi czy trzeci rzut ucha. Muzycznie składa się z dźwięków uroczo syntetycznych, żongluje nimi swobodnie i swawolnie, składa w intrygujące układanki folkowe. Nic nie jest tu przewidywalne - od barw, przez tempo, po nastrój.*

W spektaklu zderza się tradycja z nowoczesnością – muzyka elektroniczna Rafała Zapały i taniec współczesny z polskim folklorem. Naprzemiennie przeplatają się sceny z dwu różnych światów. Energia, zmiany tempa, wibrujący rytm, częste zmiany kostiumów, wplątane efekty multimedialne tworzą barwne, oryginalne i nowatorskie widowisko.

Tańce chasydzkie są częścią projektu Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” *Podróży ze Śląskiem*. Premiera spektaklu odbyła się 8 maja 2021 roku podczas koncertu transmitowanego online z Pałacu Młodzieży w Katowicach.

Pierwotnie wśród chasydów taniec uważany był wyłącznie za sposób łączenia się z Bogiem, za formę modlitwy w ruchu. W późniejszych czasach tańce zaczęły być praktykowane w życiu świeckim, głównie jako forma uzewnętrzniania radości, np. na weselach, i takie tańce w autorskiej choreografii zaproponował dr M. Zubkow. Dzieło to, w przeciwieństwie do dwu wyżej omówionych, utrzymane jest w konwencji klasycznej. Habilitant korzysta z narzędzi ruchowych charakterystycznych dla tańców chasydzkich. Tworzy z nich bardzo interesującą „wiązaną” tańców do chasydzkiej muzyki ludowej opracowanej przez Adama Kawę. Tańczą kobiety i mężczyźni, ale zwyczajowo ich ręce nie mogą być połączone. Autor choreografii wykorzystał chusty, które łączą pary i jednocześnie są „grającym” na scenie rekwizytem. Piękne kostiumy w kolorze czarno-białym, ciekawe rozwiązania choreograficzne, pomysłowe wykorzystanie rekwizytu, zgodność muzyki i ruchu, perfekcyjne wykonanie składają się na płynący ze sceny przekaz o wysokich walorach artystycznych, przykuwający uwagę widzów.

Konkluzja

Zawarte w autoreferacie wiadomości oraz dołączone przez Habilitanta wykazy dokonań obejmujące wiele pól aktywności pozwalają wysoko ocenić jego dotychczasową działalność, szczególnie działalność artystyczną, dydaktyczną i organizacyjną. Szerokie spektrum jego zainteresowań tradycją i współczesnością w zakresie tańca i muzyki, umiejętność asymilowania elementów różnych kultur do swojej twórczości czynią z niego artystę operującego ogromnym wachlarzem narzędzi twórczych, artystę podejmującego wciąż nowe wyzwania i z powodzeniem realizującego je. Główne zasługi dra M. Zubkova to innowacyjne formy prezentacji polskiego folkloru tanecznego – nowe, dotąd niespotykane projekty artystyczne, łączące to co „dawne” i „współczesne”. Działalność dra Michała Zubkova stanowi istotny wkład w dyscyplinę – sztuki muzyczne.

Przedstawione dzieło artystyczne *Exodus* świadczy, że dr Michaił Zubkow jest świadomym, profesjonalnym artystą. Jego prace są odważne i oryginalne. Perfekcyjne ich wykonania są świadectwem ogromnego doświadczenia dydaktycznego Habilitanta.

Niniejszym stwierdzam, że osiągnięcia artystyczne dra Michaiła Zubkowa, ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, odpowiadają wymogom określonym w art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.).

Z pełnym przekonaniem popieram starania dra Michaiła Zubkowa o przyznanie mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki muzyczne. Osiągnięcia doktora Michaiła Zubkowa przyjmuję.